

Василь Сухомлинський про роль педагога у формуванні соціальної успішності особистості

Безрук Катерина, доктор філософії,
наукова співробітниця Інституту проблем
виховання НАПН України

У 2023 році світ відзначив 105-річчя від дня народження видатного українського педагога Василя Олександровича Сухомлинського. Ідеї та підходи до виховання та навчання молодого покоління, які були запропоновані понад півстоліття тому, не втрачають актуальності і для сучасної освіти. Сучасні наукові рефлексії на тему ролі педагога у формуванні соціальної успішності особистості дитини дуже тісно перекликаються із доробками Василя Сухомлинського.

Василь Сухомлинський, як представник освітньої еліти свого часу, приділяв особливу увагу вихованню дітей та активно долучав їх до процесу навчання. Зазначимо, що його вплив на педагогічну практику і світогляд сучасників був надзвичайно значущим.

Центральним аспектом педагогічної концепції В. Сухомлинського було визнання того, що завдання педагога полягає не лише у передачі знань, але й у формуванні соціальних навичок та цінностей учнів. Він вперше звернув увагу на важливість розвитку не лише інтелектуальної, а й соціальної компетентності учнів.

Педагогічні принципи В. Сухомлинського спрямовані на виховання активної, самостійної та соціально компетентної особистості. Його переконання в тому, що соціальна успішність визначається не тільки навчальними досягненнями, але й емоційним та соціальним благополуччям дитини, її вмінням встановлювати контакти з іншими людьми, вирішувати конфлікти та

спілкуватися ефективно. Педагог, у свою чергу, відіграє важливу роль у розвитку цих компетенцій.

Важливо відзначити, що для досягнення цієї мети педагог повинен взаємодіяти з учнями, стимулювати їхній розвиток та формування ключових соціальних навичок. В. Сухомлинський, у свою чергу, підкреслював важливість особистого прикладу, закликаючи дітей: «Не живи, щоб другим було добре, а живи так, щоб самому було добре». Цими словами педагог заохочував дітей до саморозвитку і незалежності, щоб вони могли самостійно приймати рішення та досягати успіху у житті [1].

Василь Сухомлинський стверджував, що роль педагога полягає не тільки в передачі знань, але й у формуванні особистості учня. Він стверджував, що успішна особистість – це не лише успішний учень, а й гарна людина. Тож для досягнення цього результату, педагог повинен:

1. Бути прикладом для учнів, давати зразок доброти, чесності, терпимості та любові.
2. Стежити за кожним учнем, допомагати розкрити таланти та розвинути потенціал.
3. Сприяти розвиткові учнівської самостійності, виховувати відповідальність та самосвідомість.
4. Формувати в учнів усвідомлення значущості світу та правильного ставлення до нього.
5. Підтримувати співпрацю з батьками, залучати їх до процесу виховання [3].

Він зазначав, що «завдання освіти полягає не лише в розумовому розвитку дитини, але й у розвитку її як особистості» [4]. Педагог має збудити в дитині почуття любові до навколишнього світу та розкрити її потенціал, так педагог

повинен бути не тільки знавцем своєї предметної галузі, а й великим вихователем та справжнім знавцем своєї справи.

Василя Сухомлинський вважав, що кожна дитина є неповторною і має потенціал для розвитку, а роль педагога – відчувати велику відповідальність за кожну дитину, бачити їх сильні сторони та потенціал, і допомагати їм розкрити самореалізацію. Він наголошував на індивідуальному підході до кожного учня. У нашому сучасному світі, де часто застосовуються стандартизовані методи навчання, ця ідея набуває особливого значення. Кожна дитина – окрема, унікальна зі своїми вподобаннями, здібностями та потребами. І тільки шляхом уважного спостереження та слухання можна знайти ключ до кожного серця.

Як зазначав, Василь Сухомлинський, необхідно сформувати гармонійну та сильну особистість учня: «учіться проводити серед дітей спостережливість, радість дружби, толерантність, зразкову любов до праці, смак до співпраці!» [5]. Щоб бути успішним педагогом у формуванні особистості, необхідно мати глибоку душевну свідомість, бути чуйним до потреб та емоцій дітей. Лише такий вчитель зможе стати не тільки передавачем знань, а й справжнім наставником та приятелем.

На думку Василя Сухомлинського, роль педагога у формуванні соціальної успішності полягає у створенні атмосфери довіри та взаєморозуміння у класі: «там, де править кохання, там не буде непорозумінь, ненависті і насилля» [2]. Здатність педагога створювати позитивну атмосферу, підтримувати добрі стосунки, вчить дітей відчувати себе в безпеці та поважають один одного – це фундаментальний принцип формування соціальної успішності.

Для формування соціальної успішності особистості важливо є розвинути: навички соціальної взаємодії, творчі здібності, моральні цінності та мотивацію до навчання, саме це завдання постає перед педагогом у закладі освіти. Зосередження на цих завданнях може допомогти педагогові більш успішно

виховувати в учнів розуміння світу та формування цілісної та успішної особистості.

Отже, концепція В. Сухомлинського є невичерпним джерелом для натхнення сучасних педагогів, наголошуючи на значущості формування не лише інтелектуальних, але і соціальних компетенцій в учнів, як ключового елементу їхнього успішного соціального і особистісного розвитку.

Література

1. Баранюк І. Василь Сухомлинський про засади педагогічної впливовості слова вчителя // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 99. С. 58–65.
2. Сухомлинський В.О. Слово вчителя в моральному вихованні // Вибр. твори : в 5-ти т. Т. 5. К. : Радянська школа, 1977. С. 321–330.
3. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві // Вибрані твори : в 5-ти т. Т. 2. К. : Радянська школа, 1977. С. 419–654.
4. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи // Вибрані твори : в 5-ти т. Т. 4. К. : Радянська школа, 1977. С. 391–626.
5. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину // Вибрані твори : в 5-ти т. Т. 2. К. : Радянська школа, 1977. С. 147–416.